

Türkiye’de Turizm Eğitimi ve Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Turizme Bakış Açıklarına Yönelik Araştırmaların İncelenmesi

Kamil UNUR¹ & Hasan KÖŞKER²

Özet: *Bu araştırmanın birincil amacı Türkiye’deki turizm eğitiminin resmini çekmek ya da haritasını çıkarmaktır. Bu amaç doğrultusunda Türkiye’deki turizm eğitimi örgün ve yaygın eğitim olmak üzere iki başlıkta ele alınmaktadır. Örgün eğitimde lise, ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimi, öğrenci ve hoca sayıları da verilerek incelenmektedir. Yaygın eğitim başlığı altında ise, Milli Eğitim Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı kurslar ele alınmaktadır. Çalışmanın ikincil amacı ise, turizm eğitimi alan öğrencilerin turizm sektörüne ve turizme yönelik tutumlarını belirlemeye dönük çalışmaların incelenmesidir. Bu doğrultuda çalışmada turizm öğrencilerine yönelik yapılan çalışmaların özet bulgularına yer verilmiştir. Çalışma eğitime yönelik önerilerle ve akademiye yönelik yapılması gereken araştırma alan önerileriyle son bulmaktadır.*

Anahtar Kelimeler: *Turizm eğitimi, Araştırma, Öğrenci algısı*

Tourism Education in Turkey and an Analysis of the Studies Exploring Perceptions of Tourism Studying Students Towards Tourism Industry

Abstract: *The first aim of the present study is to take a snapshot of, or present a map to the tourism education in Turkey. To reach this goal, the tourism education in Turkey is analysed under two headings: formal and non-formal education. Under formal education, high school, vocational school, undergraduate, graduate and doctorate education are discussed using the student and educator numbers. Under the non-formal education title, on the other hand, courses under National Education Ministry and Culture and Tourism Ministry are examined. Second aim of the paper is to examine the studies about tourism students’ attitudes toward the tourism industry. Finally, at the end of the paper, findings of the studies researching tourism students’ attitudes toward the tourism industry are presented. The paper concludes with recommendation for tourism education and research recommendations to the academicians.*

Keywords: *Tourism education, Research, Student perceptions*

¹ Mersin Üniversitesi Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü.

Email: kunur@yahoo.com

² Bitlis Eren Üniversitesi Adilcevaz MYO.

Email: hasankosker@yahoo.com

1. GİRİŞ

Dünya genelinde sürekli gelişen turizm sektörünün ekonomik etkileri her geçen gün artmaktadır. Bu etkilerin en belirgin olanları istihdam ve gelirdeki artışlardır. Dünya Turizm ve Seyahat Konseyi'nin ekonomik araştırmasına göre, küresel istihdamın %3'ünden fazlasını temsil eden 98 milyondan fazla kişi seyahat ve turizm sektöründe çalışmaktadır. Gelecek 10 yılda 24 milyon yeni işgücünün seyahat ve turizm sektörüne katılacağı tahmin edilmektedir (www.wttc.org). Dünya Turizm Örgütü, 2012 yılı faaliyet raporunda dünyada uluslararası seyahat eden turist sayısının 1.035 milyar kişi, turizm gelirin de 1.075 milyar \$ olarak gerçekleştiğini belirtmektedir (UNWTO Annual Report, 2012). Büyüyen bu pastadan birçok ülke aldığı payı artırmak istemektedir. Türkiye de turizm sektörünü her açıdan geliştirerek pastadan aldığı payı artırmak isteyen ülkelerden birisidir.

Turizmin sektörünün gelişmesi için altyapı, üstyapı ve tamamlayıcı turistik yatırımlar gereklidir. Fakat sadece alt ve üstyapı yatırımları, fiziksel, teknolojik donanım ve ekonomik gelişmeler, hizmet kalitesini tek başına artıramamaktadır. Bunlarla birlikte sosyal üst yapı olan insan kaynağına da yatırım yapılması gerekmektedir (Seymen, 2002:17; Solmaz ve Erdoğan, 2013:560). Teknolojik gelişmeler nedeniyle otomasyon imkânları sürekli gelişmekte ve belirli bir oranda turizm işletmelerinde de kullanılabilir. Bu gelişmelere rağmen konaklama ve yeme-içme işletmelerinde hizmeti üreten ve sunan ana bileşenin insan olması, turizm sektörünün emek yoğun karakterli olması ve büyük oranda insan gücüne dayanması sebebiyle insan faktörünün etkisi azalmamaktadır (Şener, 2001:14; Kozak vd., 2011:40). Bu nedenle hizmet unsurunun nitelikli ve kaliteli olması zorunludur. Kaliteli ve nitelikli hizmet, sektörü iyi bilen profesyonel kişilerce verilebilmektedir. Bundan dolayı turizm sektöründe çalışan kişilerin mesleki eğitim almış olmaları çok önemlidir (Gökdeniz ve Çeken, 2000:129). Kalifiye insan gücüne ihtiyaç duyulan turizm sektöründe, turistik ürünün birleşik özellikte olması, üretim-tüketimin eş zamanlılığı ve sektörün sürekli büyümesi gibi nedenlerle yetişmiş işgücüne duyulan ihtiyaç sürekli olarak artmaktadır. Üretilen turistik ürünün en düşük hata payı ile tüketiciye sunulabilmesi gerekmektedir. Bunun için turistik ürünün üretim sürecinde görev alan işgücünde, hizmet kalite standardı bilincinin oluşmuş olması oldukça önemli bir konudur. Standartlara uygun ve kaliteli bir hizmetin sunulabilmesi turizm eğitimiyle doğrudan veya dolaylı olarak ilişkilidir. Türk turizminin uluslararası standartları yakalayabilmesi turizm sektöründe çalışan tüm personelin belirli eğitimden geçmesiyle mümkün olabilecektir.

Aymankuy ve Aymankuy (2013:2), turizm sektörünün ülke ekonomisine olumlu katkısının daha fazla olması için, turizm eğitiminin üzerinde durulması gereken önemli bir konu olduğunu belirtmektedir. Bu bilinç doğrultusunda, kalifiye eleman ihtiyacını karşılamak amacıyla 1990'lı yıllardan beri eğitim çalışmalarına artan bir önem verilmektedir. Teknolojinin de hızlı bir şekilde gelişmesiyle yeni bilgi ve beceriler doğmakta, bu da çalışanların değişik yetenek ve vasıflara sahip olmasını zorunlu hale getirmektedir (Walker, 1992:221). Bu zorunluluk eğitim faaliyetlerinin de değişen koşullara ve ihtiyaca uygun olmasını gerektirmektedir. Günümüzün rekabet ortamında çalışanların sürekli gelişmeleri ve verimliliklerinin artması bir zorunluluk haline gelmektedir. Bu ise ancak mesleki eğitimin sürekliliği ve gelişen koşullara uygun olarak verilmesi ile mümkün olabilmektedir (Özdipçiner, 2002:173).

Turizm eğitimi konularında yapılan çalışmalar incelendiğinde turizm sektöründe önemli oranda kalifiye eleman ihtiyacı olduğu görülmektedir. Kalifiye eleman ihtiyacının karşılanması amacıyla değişik kurumlar tarafından turizm eğitimleri verilmektedir. Bu eğitimlerin temel amacı, turizm sektöründe istihdam edilecek kişilere temel eğitim vermek, turizm bilinci ve felsefesi kazandırmak, turizm sektörünün gelişmesine katkıda bulunmak ve turizm sektörünün ihtiyaç duyduğu alanlarda kalifiye personel temin edebilmektir (Mısırlı, 2002:42).

Bu çalışmada turizm eğitiminin önem ve gerekliliği, Türkiye'de turizm eğitiminin yapısı, yeterliliği, turizm eğitimiyle ilgili son rakamsal gelişmeler incelenmektedir. Ayrıca turizm eğitimi alan öğrenciler üzerinde yapılan ve öğrencilerin sektöre yönelik tutumlarını ortaya çıkarmaya dönük çalışmaların bulguları özet olarak ele alınmaktadır.

2.TURİZM EĞİTİMİNİN GEREKLİLİĞİ VE ÖNEMİ

Eğitim konusuna turizm sektörü açısından bakıldığında eğitimin son derece önemli olduğu görülmektedir. Turizm sektöründe istihdam edilen insan gücünün daha verimli olması için, değişik eğitim programlarına ihtiyaç vardır. Eğitim programları sadece davranışları değil aynı zamanda çalışanın bilgi, beceri ve düşünce yapısını da değiştirebilmektedir (Örücü, 2002:427-428). Hizmet sektöründe istihdam edilen personel işine karşı olumlu mesleki tutumlar kazanmadan, müşteri memnuniyet ve sadakatini sağlayamamaktadır. Oysa hizmet sektöründe çalışanların tutum, performans ve davranışlarıyla müşteri memnuniyet ve sadakatini sağlaması çok önemlidir (Jiang & Tribe, 2009). Turizm sektörünün devamlılığının sağlanmasında ve sürdürülebilirliği açısından, tüm turizm işletmelerinde

nitelikli insan gücünün varlığı ve devamlılığı hayati bir öneme sahiptir (Solmaz ve Erdoğan, 2013:558).

Turizmde kalite standartlarının yakalanabilmesi turizm sektöründe istihdam edilecek işgücüne iyi bir turizm eğitiminin verilmesinin yanında, toplumun her kesiminde de yaygın turizm bilincinin oluşturulması gerekmektedir (Hitchcook, 1997:98). Kişilerin eğitim düzeyleri ile işletme içi eğitim faaliyetlerinden sağlanan fayda arasında doğru orantı bulunmaktadır. Oryantasyon programlarıyla ilgili yapılan bir araştırmada, söz konusu programlara yönelik en yüksek tutum ortalamalarının lisans düzeyinde turizm eğitimi almış kişilerde gerçekleştiği tespit edilmiştir. Araştırmada, turizm eğitimi aldıktan sonra konaklama işletmelerindeki oryantasyon programlarına katılanların öğrenim düzeyleri yükseldikçe bu programlara yönelik tutumlarının da olumlu bir şekilde arttığı görülmektedir. Ortaöğretim mezunlarının oryantasyon programlarına karşı olumsuz tutum sergilediği, tutum ortalamalarının ön lisans ve lisans düzeyinde turizm eğitimi alanlardan yüksek sayılabilecek düzeyde olduğu da araştırmanın önemli bir bulgusunu oluşturmaktadır (Boylu, 2007:266). Buradan da anlaşılacağı gibi sadece turizm eğitiminin alınmış olması değil alınan eğitimin seviyesi dahi işletmelerde başarıya etki eden önemli bir faktördür. Olcay (2008:384-385), turizm sektörünün emek-yoğun bir sektör olup insan faktörüne dayandığını belirtmekte, bu nedenle de hizmetleri geliştirebilmek, sektöre yetmişmiş kalifiye personel sağlamak, turizmin ekonomik kalkınmadaki yerini ve önemini anlatmak, vatandaşta olumlu bir turizm bilinci yaratmak için turizm eğitiminin gerekliliğini vurgulamaktadır. Yazara göre; turizm eğitimi, turizme süreklilik kazandırabilmenin koşuludur ve bu süreklilik turizmin ana faktörleri olan doğal ve tarihi eserlerin korunması gerekliliğini insanlara öğretmek sağlanabilecektir. Turizmle ilgili faaliyetlerde bulunanların iş ile ilgili karşılaştıkları her türlü sorunu aşabilmeleri için turizm eğitimi gereklidir ve bu yolla bireyler ekip çalışmasını öğrenecek, teorik ve pratik ilişki kurarak turizm sektörünün gelişmesine katkıda bulunabilecektir. Turizm eğitimiyle, nitelikli turizm eğitmenleri yetiştirmek suretiyle, kalifiye iş gücü ihtiyacı karşılanmaktadır. Böylece iyi bir turizm eğitimi alarak iyi yetişen yöneticilerle modern tanıtım ve dinamik bir pazarlama anlayışına sahip, turizm endüstrisinde güçlü bir Türkiye yaratılabilecektir.

3. ARAŞTIRMANIN AMACI VE YÖNTEMİ

3.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı; Türkiye'deki turizm eğitiminin resmini çekmek ya da haritasını çıkarmaktır. Bu amaç doğrultusunda Türkiye'deki turizm eğitimi örgün ve yaygın eğitim olmak üzere iki başlıkta ele

alınmaktadır. Örgün eğitimde lise, ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimini veren okullardaki temel alan ve dallar, bölüm, öğrenci ve akademisyen sayıları da verilerek incelenmektedir. Yaygın eğitim başlığı altında ise, Milli Eğitim Bakanlığı ve Turizm Bakanlığı'na bağlı kurslar ele alınmaktadır. Çalışmanın sonunda ise, Turizm eğitimi alan öğrencilerin turizm sektörüne ve turizme yönelik tutumlarını belirlemeye dönük çalışmaların özet bulgularına yer verilmiştir.

3.2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada; Milli Eğitim Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yüksek Öğretim Kurumu istatistikleri ile ulusal rapor ve araştırmalardan oluşan ikincil veri kaynakları taranmış ve bu kaynaklardan elde edilen veriler derlenmiştir. Bu verilerle birlikte, turizm eğitimi alan öğrencilerin turizm sektörüne yönelik tutumları konusunda yapılan çalışmaların bulguları özetlenerek turizm eğitimi alan öğrencilerin turizm eğitimini nasıl değerlendirdikleri ortaya konmuştur. Derlenen bütün verilerin değerlendirilip, yorumlanmasıyla çalışma sonucunda kimi öneriler geliştirilmiştir.

4. TÜRKİYE'DE TURİZM EĞİTİMİ

Türkiye'de mesleki turizm eğitimi, örgün ve yaygın olarak iki şekilde verilmektedir. Örgün turizm eğitimi, ortaöğretim ve yüksek öğretim seviyelerinde mesleki turizm eğitimi veren okullarda yapılmakta, yaygın turizm eğitimi de resmi ya da özel kurumlar tarafından verilen kısa süreli mesleki kurslar şeklinde yapılmaktadır (Ünlüönen ve Boylu, 2005:15). Bu programlar aşağıda açıklanmaktadır:

4.1.Örgün Eğitim

Belli bir yaş grubunda ve birbirine yakın seviyedeki bireylere yönelik, belli bir amaca göre hazırlanmış programlarla, okul çatısı altında yapılan düzenli eğitim şeklinde verilen eğitimdir (Öncüler, 2006:52). Türkiye' de örgün turizm eğitimi veren kurumlar; Milli Eğitim Bakanlığı'na ve Yüksek Öğretim Kurumu'na bağlı olan kurumlar olarak kendi içinde iki ana gruba ayrılmaktadır.

4.1.1. Milli Eğitim Bakanlığı'na Bağlı Kurumlar

***Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri**; turizm sektörünün ihtiyaçları doğrultusunda açılan okulların öğretim süresi 4 yıldır. Ortaokuldan sonra devam edilebilen bu okullardan 71 ilde 134 tane bulunmaktadır. Turizm liseleri illerdeki ve ilçelerdeki turizmin gelişimiyle doğru orantılı bir dağılım göstermektedir. Okulların en çok olduğu iller; Antalya:11, İstanbul:10, Muğla:7, İzmir:6, Ankara:5, Bolu ve Mersin'de:4 tanedir (Tablo 1).

Tablo 1: Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri

No	İl	İlçe	
1	Adana	Ceyhan, Seyhan	2
2	Adıyaman	Kahta	1
3	Afyon	Merkez, İhsaniye, Sandıklı	3
4-5	Aksaray-Amasya	Merkez-Merkez	1-1
6	Ankara	Beypazarı, Çankaya, Gölbaşı, Kızılcahamam, Yenimahalle	5
7	Antalya	Alanya, Döşemealtı, Gazipaşa, Kaş, Kemer, Kumluca, Manavgat(2), Muratpaşa(2), Serik	11
8	Aydın	Didim, Kuşadası, Söke	3
9	Balıkesir	Ayvalık, Edremit, Gönen, Karasi	4
10-11	Bartın-Batman	Amasra- Merkez	1-1
12	Bilecik	Bozüyük, Merkez	2
13	Bitlis	Tatvan	1
14	Bolu	Gerede, Mengen, Merkez, Yeniçağa	4
15	Bursa	Mudanya, Nilüfer, Osmangazi(2),	4
16	Çanakkale	Ayvalık, Merkez	2
17-18	Çankırı-Çorum	İlgaz-Merkez	1-1
19-20	Denizli-Diyarbakır	Pamukkale-Yenişehir	1-1
21	Düzce	Akçakoco, Kaynaşlı	2
22	Edirne	Keşan, Merkez	2
23-24	Elazığ-Erzincan	Merkez-Merkez	1-1
25-26	Erzurum-Eskişehir	Palandöken-Tepebaşı	1-1
27-28	Gaziantep-Giresun	Şahinbey-Merkez	1-1
29-31	Gümüşhane-Iğdır	Merkez-Merkez	1-1
30	Hatay	Arsuz, Defne	2
32	Isparta	Eğirdir, Yalvaç	2
33	İstanbul	Beşiktaş, Büyükçekmece, Kadıköy, Küçükçekmece, Sarıyer, Silivri, Şile, Şişli, Tuzla, Zeytinburnu,	10
34	İzmir	Çeşme, Foça, Konak(2), Menderes, Selçuk	6
35-36	K.maraş-Karabük	Onikişubat-Safranbolu	1-1
37-38	Karaman-Kars	Merkez-Sarıkamış	1-1
39	Kastamonu	Cide, İnebolu	2
40-41	Kayseri-Kırıkkale	Melikgazi- Merkez	1-1
42-43	Kırklareli-Kırşehir	Merkez-Merkez	1-1
44-45	Kilis-Kocaeli	Merkez-İzmit	1-1
46-47	Konya-Kütahya	Karatay-Merkez	1-1
48-49	Malatya-Manisa	Battalgazi-Yunus Emre	1-1
50	Mardin	Artuklu	1
51	Mersin	Erdemli, Silifke, Tarsus, Yenişehir	4
52	Muğla	Bodrum, Datça, Fethiye, Köyceğiz, Marmaris, Menteşe, Ortaca	7
53-54	Nevşehir-Niğde	Merkez-Merkez	1-1
55	Ordu	Perşembe, Ünye	2
56-57	Rize- Sakarya	Merkez- Adapazarı	1-1
58	Samsun	Atakum, Bafra, Havza	3
59-60	Siirt-Sinop	Merkez-Merkez	1-1

61-62	Sivas-Şanlıurfa	Merkez-Karaköprü	1-1
63-64	Tekirdağ-Tokat	Süleymanpaşa-Merkez	1-1
65	Trabzon	Akçaabat, Dernekpazarı	2
66-67	Tunceli-Uşak	Merkez-Merkez	1-1
68-69	Van-Yalova	Edremit-Merkez	1-1
70-71	Yozgat-Zonguldak	Merkez-Ereğli	1-1
TOPLAM			134

Kaynak: <http://mtegm.meb.gov.tr> (Erişim Tarihi:06.05.2014).

*İl merkezinde bulunan ya da ilin herhangi bir ilçesinde 1'er lise olan iller aynı satıra yazılmıştır.

Anadolu Otelcilik ve Meslek Liselerinde öğrencileri hayata, iş alanlarına ve yükseköğretime hazırlayan programlar uygulanmaktadır. Çeşitli meslek alanlarına yönelik eğitim verilmektedir. Yabancı dil olarak genellikle İngilizce bazen de Almanca dil eğitimi verilmektedir. Modüler çerçeveye dayalı eğitim programlarından 60 alan ve 226 dal uygulanmaktadır. En çok eğitimi verilen 7 alan ve 22 dal Tablo 2'de verilmektedir (<http://mebk12.meb.gov.tr>).

Tablo 2: 2013-2014 Eğitim Öğretim Yılında Anadolu Otelcilik ve Meslek Liselerinde Uygulanan Programlar

Alanlar	Dallar
Yiyecek İçecek Hizmetleri	*Mutfak, * Servis, *Bar, *Pastacılık, *Host/Hosteslik (Uçak, tren ve otobüs)
Konaklama ve Seyahat Hizmetleri	*Ön Büro, *Kat Hizmetleri
Eğlence Hizmetleri	*Animatörlük, * Çocuk Animatörlüğü
Gıda Teknolojisi	*Gıda Kontrol, *Süt İşleme, *Sebze ve Meyve İşleme, *Hububat İşleme, *Zeytin İşleme, *Çay Üretimi ve İşleme
Güzellik ve Saç Bakım Hizmetleri	*Saç Bakımı, *Güzellik Hizmetleri, *Vücut Bakımı ve Masaj
Hasta ve Yaşlı Hizmetleri	*Yaşlı Bakımı, *Hasta Bakımı,*Engelli Bakımı
Denizcilik	*Yat Kaptanlığı

Kaynak: <http://meb12.meb.gov.tr> (Erişim Tarihi: 07.05.2014)

Türkiye'de turizm eğitimi veren Anadolu Otelcilik ve Meslek Liselerinin eğitim dönemleri, turizm mevsiminin yoğunluğuna uygun olarak yürütülmektedir. Eğitim Ekim-Mart döneminde okullarda teorik; Nisan-Eylül döneminde ise, zorunlu staj adı altında işletmelerde pratik eğitim şeklinde verilmektedir. Teorik eğitim sonrası yapılan stajlarla öğrencilerin deneyim ve tecrübe kazanması sağlanmakta ve böylelikle sektörün yarı kalifiye personel ihtiyacı karşılanmaktadır.

Türkiye’de ayrıca, Anadolu Ticaret ve Turizm Meslek Liseleri, Ticaret ve Turizm Meslek Liseleri, Anadolu Meslek, Anadolu Kız Meslek ve Kız Meslek bünyesinde “Ağırlama Hizmetleri” adı altında turizm meslek eğitimi verilebilmektedir.

4.1.2. YÖK’e Bağlı Kurumlar

* **Ön lisans (Meslek Yüksekokulları):** 2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanunu’na göre ön lisans, “*Ortaöğretim yeterliliklerine dayalı, en az iki yıllık bir programı kapsayan nitelikli insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan veya lisans öğretiminin ilk kademesini teşkil eden bir yükseköğretimdir*” (<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>). Türkiye’de ön lisans düzeyinde turizm eğitimi 1970’li yıllardan itibaren verilmeye başlanmıştır (Boylu ve Arslan, 2013:543). Ancak 1980’li yıllardan itibaren turizme daha fazla önem verilmeye ve ilgi gösterilmeye başlandığı için ön lisans düzeyinde turizm eğitimi alanların sayılarında sürekli olarak artış görülmektedir. 1983-1984’te ön lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrenci sayısı, 1.034 iken, 2000-2001’de 16.909’a, 2012-2013’te 41.755’e yükselmiştir (Boylu ve Arslan, 2013:545). Yeni açılan üniversitelerde açılan ön lisans programlarının öğrenci sayılarındaki artışta etki olduğu düşünülebilir.

Türkiye’de önceleri değişik isimlerle turizm eğitimi veren aralarında isim ve müfredat birliği olmayan ön lisans programları bulunmaktaydı. Bu program karmaşasını ortadan kaldırmak ve programlar arasında birlik oluşturmak amacıyla 2010-2011 eğitim-öğretim yılından itibaren gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Bu doğrultuda üniversitelerin çoğu Turizm ve Otel İşletmeciliği (148 tane), Turizm ve Seyahat Hizmetleri (37 tane), Aşçılık (41 tane), Turizm Rehberliği (15 tane) olmak üzere dört ana programı uygulayarak önemli bir ölçüde birlik sağlanmıştır. Ancak Turizm Animasyonu (5 tane), İkram Hizmetleri (3 tane), Kültürel Miras ve Turizm (2 tane) adı altında birkaç üniversitede farklı programlarda bulunmaktadır (Tablo 3). 2014 yılında Türkiye’de 105 üniversitede toplam 252 tane turizm eğitimi veren ön lisans programı bulunmaktadır (<http://dokuman.osym.gov.tr>). Program sayısının artması turizm sektörünün ara işgücü ihtiyacının karşılanabilmesi adına umut verici olmakla beraber, kalite ve niteliğinin de yükseltilmesi durumunda daha etkili sonuçlar alınabilecektir.

Tablo 3: Ön lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Veren Üniversite ve Bölümler

İl	Üniversite Adı	Bölümler/Program Sayısı (İl ve İlçelerdeki Toplam)						
		Turizm ve Otel İşletm.	Turizm ve Seyahat Hizm.	Aşçılık	Turizm Rehberliği	Turizm Animasyon	İkram Hizm.	Kültürl. Miras ve Turizm
Adana	Çukurova	2	1					
Afyon	Afyon Kocatepe	3	1	1				
Amasya	Amasya	1		1				
Adıyaman	Adıyaman	3	1	1				
Aksaray	Aksaray	3		1				
Ankara	Ankara-Başkent-Atılım-H.tepe	1-1-1-1	1-1-0-0		1-0-0-0			
Antalya	Akdeniz- Plato MYO(Uzkt)	6	2	0-1				
Ardahan	Ardahan	1						
Artvin	Artvin Çoruh	1	1					
Aydın	Adnan Menderes	4	1	2			1	
Balıkesir	Balıkesir	6						
Bartın	Bartın	1						
Bilecik	Şeyh Edebali	1						
Bingöl	Bingöl	1						
Bitlis	Bitlis Eren	2	1					
Bolu	Abant İzzet Baysal	2		1				
Burdur	M. Akif Ersoy	1						1
Bursa	Uludağ	2	1	1	1			
Çanakkale	Çanak. 18 Mart	3	1					
Çankırı	Çankırı Karatekin	1						
Çorum	Hitit	1						
Denizli	Pamukkale	1	2	1				
Diyarbakır	Dicle	1		1				
Düzce	Düzce	2						
Edirne	Trakya	2						
Elazığ	Fırat	2						
Erzincan	Erzincan	2	1	1				
Erzurum	Atatürk	2						
Eskişehir	Anadolu	1		1				
Gaziantep	Gaziantep	1	1	1			1	
Giresun	Giresun	2	2					
Ghane	Gümüşhane	1						
Hatay	Mustafa Kemal	1	1					
İğdır	İğdır	1						
Isparta	S. Demirel	3		3	1			
İstanbul	Arel-Acıbadem-Aydın-Beykent	1-0-1-	0-0-0-1	1-1-0-1	0-0-1			
İstanbul	Doğuş-G.Saray-Haliç-Gelişim	1-1-1-0		0-0-1-1				
İstanbul	Kavram-Kültür-	0-1-1-1		1				

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12(1), Haziran 2015

	Medipol-İstanbul							
İstanbul	Maltepe-Marmara-Nişantaşı-Okan	1-1-0-0	0-1-0-0	0-1-1-1				
İstanbul	Plato MYO-YeniYüzyıl-Y.Teknik	1-1-1-1		1-0-0	1-0-0			
İzmir	Dokuz E.-Ege-Ekonomi-İzmir-Yaşar	2-1-1-1				0-1-0-0		
K.Maraş	Sütçü İmam	1						
Karabük	Karabük	1				1		
Karaman	K. oğlu M. Bey	1						
Kars	Kafkas	2						1
Kastamonu	Kastamonu	1						
Kırıkkale	Kırıkkale	1						
Kırklareli	Kırklareli	1	1					
Kırşehir	Ahi Evran	1						
Kilis	Kilis 7 Aralık	1						
Kocaeli	Kocaeli	1	1		1			
Konya	Selçuk	3	1		2			
Kütahya	Dumlupınar	2	1					
Malatya	İnönü	1						
Mardin	Artuklu	1						
Mersin	Mersin-Çağ-Selçuk	2-1-1	2-0-1		0-0-1	1-0-0		
Muğla	Sıtkı Kocaman	5	3	5	2	1		
Nevşehir	Kapadokya MYO			1	1			
Nevşehir	Hacı Bektaş	2	2	1	1	1	1	
Niğde	Niğde	2						
Ordu	Ordu	2		1				
Rize	R.Tayyip Erdoğan	3						
Sakarya	Sakarya	2	1	1				
Samsun	Ondokuz Mayıs	2						
Siirt	Siirt							
Sinop	Sinop	2						
Sivas	Cumhuriyet	1						
Urfa	Harran	2		1				
Tekirdağ	Namık Kemal	4	1					
Tokat	Osmangazi	2						
Trabzon	Avrasya- Plato MYO (Uzkt)	1		0-1				
Trabzon	Karadeniz Teknik	2	1					
Tunceli	Tunceli	1						
Uşak	Uşak	1	1					
Van	Yüzüncü Yıl	2			1			
Yalova	Yalova	1		1				
Yozgat	Bozok	1	1					
Zonguldak	Bülent Ecevit	3		1				

İzmir	Plato MYO(Uzkt)			1				
TOPLAM		148	37	41	15	5	3	3

Kaynak: <http://dokuman.osym.gov.tr> (Erişim Tarihi: 10.12.2014).

* **Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi;** bu eğitimin temel amacı, bilgili ve yabancı dil bilen turizm sektöründeki işletmelerin yönetici ve yönetici adaylarını yetiştirmektir (Kozak, 2009:2). 2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanunu'na göre lisans eğitimi; “*ortaöğretime dayalı en az sekiz yarıyıl ve dört yıl süren yüksek öğretimdir*” (<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>). Türkiye’de lisans düzeyindeki turizm eğitimi, yüksekokul ve fakültelerde verilmektedir. Lisans düzeyinde turizm eğitimi ilk kez 1963 yılında “Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu” adıyla başlamıştır. 1982 yılında bu okul Gazi Üniversitesi’ne bağlanarak “Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi”, 2010 yılında ise “Turizm Fakültesi’ne” dönüşmüştür. 1974 yılında “Aydın Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksek Okulu”, 1976’da “Balıkesir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksek Okulu”, 1979’da “Mersin Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksek Okulu” eğitim öğretime başlamıştır (Kozak, A.Kozak ve Kozak, 2011:135).

Zaman içerisinde bu okulların bazıları turizm fakültesine dönüşmüştür. 2007 yılında her ilde bir üniversitenin açılmasıyla lisans düzeyinde turizm eğitimi veren okulların sayısında hızlı bir artış görülmektedir. 2014 yılında 75 üniversitede toplam 134 lisans düzeyinde turizm bölümü bulunmaktadır. Lisans düzeyindeki turizm eğitimi; Turizm, İşletme, İktisat, Güzel Sanatlar, Ticari Bilimler, İktisadi ve İdari Bilimler olmak üzere 6 farklı fakülte, Uygulamalı Teknoloji ve İşletmecilik, Uygulamalı Bilimler, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik, Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu olmak üzere 4 farklı yüksekokul altında verilmektedir. Turizm eğitimi veren fakülte ve yüksekokullar da kendi içinde turizm işletmeciliği, turizm işletmeciliği ve otelcilik, turizm ve otel işletmeciliği, turizm ve otelcilik, turizm rehberliği, konaklama işletmeciliği, seyahat işletmeciliği, seyahat işletmeciliği ve turizm rehberliği, yiyecek içecek işletmeciliği, gastronomi, gastronomi ve mutfak sanatları, yiyecek içecek işletmeciliği ve rekreasyon yönetimi gibi isimler altında alt bölümlere ayrılmaktadırlar (Tablo 4).

Lisans eğitimi veren üniversite ve bölüm sayılarının artmasıyla doğru orantılı olarak lisans eğitimi alan öğrenci sayısı da artış göstermektedir. Lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrenci sayısı 1983-1984 eğitim öğretim döneminde 1.879 iken, 2000-2001’de 6.851 kişiye, 2012-2013’de 28.040 kişiye yükselmiştir (Boylu ve Arslan, 2013:545).

programı İstanbul Üniversitesi bünyesinde açılmıştır. Daha sonra sırasıyla Dokuz Eylül, Gazi, Anadolu ve diğer üniversitelerde doktora programları açılmıştır (Kozak vd., 2011:136). Günümüzde 14 üniversitede doktora programı bulunmaktadır (Tablo 5).

Yüksek lisans programları; Seyahat İşletmeciliği, Turizm işletmeciliği, Turizm ve Otel işletmeciliği ve Turizm işletmeciliği ve Otelcilik, Rekreasyon Yönetimi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Eğitimi anabilim dalları altında verilmektedir. 2014 verilerine göre yüksek lisans eğitimi alan öğrenci sayısı 969 kişidir. Doktora programı; Turizm İşletmeciliği, Turizm ve Otel İşletmeciliği ile Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik anabilim dalları altında verilmektedir. Doktora eğitimi alan öğrenci sayısı 291 kişidir (www.osym.gov.tr). Türkiye’de birçok üniversitede lisansüstü turizm eğitiminin verilmesiyle birlikte akademisyen sayısında da bir artış görülmektedir. 1986-1987 eğitim-öğretim döneminde hiç profesör bulunmamakta, sadece 8 doçent, 3 yardımcı doçent olmak üzere toplam 11 tane öğretim üyesi, 54 tane öğretim elemanı bulunmaktadır. 2000-2001’de profesör 12, doçent 8, yardımcı doçent 58 olmak üzere öğretim üyesi sayısı 70’e, öğretim elemanı sayısı 251’e yükselmiştir. 2012-2013 eğitim öğretim döneminde profesör 48, doçent 45, yardımcı doçent 230 olmak üzere öğretim üyesi sayısı 323’e, öğretim elemanı sayısı 501’e yükselmiştir (Aslan ve Boylu, 2013:545-548).

Tablo 5: Türkiye’de Lisansüstü Turizm Eğitim Programı Olan Üniversiteler

Üniversite Adı	Yüksek Lisans	Doktora
Adnan Menderes Üniversitesi	X	X
Afyon Kocatepe Üniversitesi	X	
Akdeniz Üniversitesi	X	X
Anadolu Üniversitesi	X	X
Atatürk Üniversitesi	X	X
Atılım Üniversitesi	X	
Balıkesir Üniversitesi	X	X
Beykent Üniversitesi	X	
Çanakkale 18 Mart Üniversitesi	X	X
Dokuz Eylül Üniversitesi	X	X
Düzce Üniversitesi	X	
Erciyes Üniversitesi	X	
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	X	
Gazi Üniversitesi	X	X
Gaziosmanpaşa Üniversitesi	X	
Hacettepe Üniversitesi	X	
Haliç Üniversitesi	X	
İstanbul Ticaret Üniversitesi	X	
İstanbul Üniversitesi	X	X
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi	X	X
Karabük Üniversitesi	X	
Mardin Artuklu Üniversitesi	X	
Marmara Üniversitesi	X	

Mersin Üniversitesi	X	X
Muğla Üniversitesi	X	
Mustafa Kemal Üniversitesi	X	
Necmettin Erbakan Üniversitesi	X	X
Nevşehir Üniversitesi	X	X
Okan Üniversitesi	X	
Sakarya Üniversitesi	X	X
Selçuk Üniversitesi	X	
Yaşar Üniversitesi	X	
Toplam	32	14

Kaynak: Boylu ve Arslan (2013:549); www.yukseklisans.com.tr.

4.2.Yaygın Eğitim

İlköğretim, orta öğretim ve yükseköğretim gibi çeşitli örgün eğitim kademeleri dışında yapılan her türlü planlı eğitimidir. Örgün eğitim sistemine hiç katılmamış veya herhangi bir kademesinde bulunan ya da bu kademelerin birinden ayrılmış ya da mezun olan kişilere turizm eğitiminin verilmesi hedeflenmektedir (Küçükaltan ve Boyacıoğlu, 2002:290). Yaygın turizm eğitimiyle vatandaşların turist ve turizm kavramları hakkında bilgilendirilmesi ve bilinçlenmesi amaçlanmaktadır (Kozak, A.Kozak ve Kozak, 2011:133). Bu amaç doğrultusunda Turizm Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, yerel yönetimler ve sivil toplum örgütleri ihtiyaçlar doğrultusunda eğitici ve öğretici programlar düzenlemektedir.

4.2.1.Turizm Bakanlığı Yaygın Eğitim Kursları

Turizm Bakanlığı, toplumda turizm bilincini geliştirmek amacıyla, üniversiteler, kamu kurum ve kuruluşları, turizm sektörü ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yaparak seminer, panel, konferans, atölye çalışmaları, toplantı vb. faaliyetler düzenlemektedir. Turizm Bakanlığı'nın son yıllarda turizm alanında ağırlıklı olarak yürüttüğü yaygın eğitime yönelik bazı projeleri ve uygulamaları bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şöyle sıralanabilir (Küçükaltan ve Boyacıoğlu, 2002:291):

*Bölgesel Eğitim Seminerleri: Kamu kurum ve kuruluşlarının yöneticilerinin, belediye yetkililerinin, turizmle ilgili gönüllü kuruluşların yöneticilerinin bilgilendirilmesi,

* Esnaf-Turist İlişkileri Bilgilendirme Seminerleri,

*Jandarma Bilgilendirme Toplantıları: İçişleri ve Jandarma Genel Komutanlığı'nın talepleri doğrultusunda turizmin yoğun olduğu yerlerde görev yapan jandarma personelinin turizm konusunda aydınlatılması,

*Gençlik Turizmi Bilgilendirme Seminerleri: Gençlik turizminin yaygınlaştırılması amacıyla bazı üniversite öğrencilerinin bilgilendirilmesi,

*Butik Otel Kavramı ve Pazarlaması: Turizm sektörü temsilcileri ve sivil toplum örgütleri başkanları ve ilgili kurum temsilcilerine "Butik Otel Kavramı ve Pazarlaması" konulu bilgilendirme semineri gibi faaliyetlerdir.

4.2.2. Milli Eğitim Bakanlığı Yaygın Eğitim Kursları

Milli Eğitim Bakanlığı, Türk milli eğitiminin temel amaç ve ilkeleri doğrultusunda yaygın ve mesleki eğitim olanakları sunmaktadır. Bu eğitimler genellikle Halk Eğitim Merkezleri'nde kurslar şeklinde verilmektedir. Bu kurslarda hem yaygın eğitim hem de ihtiyaç duyulan konularda mesleki eğitim verilmektedir.

4.2.3. Turizm Bakanlığı Yaygın Mesleki Turizm Eğitimi Kursları

Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından gerek konaklama ve yeme-içme tesislerinde görev yapan personelin mesleki niteliklerinin geliştirilerek, hizmet kalitesinin artırılması gerekse toplumda turizm bilincinin oluşturulması amacıyla ulusal ve uluslararası düzeyde çeşitli turizm eğitimi programları düzenlenmektedir. (www.kulturturizm.gov.tr). Bu programların başlıcaları:

*İşbaşı Eğitimi Kursları; önbüro, yiyecek-içecek servisi, kat hizmetleri, yiyecek üretimi, yöneticileri eğitici olarak yetiştirme, ev pansiyonculuğu eğitimi.

*Turizm Bilinci Eğitim Programları; kişisel gelişim semineri ve ev pansiyonculuğu bilinçlendirme semineridir.

Türkiye'de 1996 yılından beri yaygın mesleki eğitim programları verilmektedir. Kültür ve Turizm 2012 yılı istatistiklerine göre 2.804 kişi yurt içinde, 590 kişi yurt dışında yaygın mesleki eğitim programlarına katılmıştır (www.kulturturizm.gov.tr).

4.2.4. Mesleki Turizm Eğitimi

Türkiye'de mesleki eğitim konusunda en önemli eğitim faaliyetleri, 1967-1968 eğitim-öğretim yılından bu yana Turizm Eğitim Merkezleri (TUREM) tarafından verilmektedir. T.C. Turizm Bankası A.Ş. 1981-1990 yılları arasında TURBAN işletmelerinin ihtiyacını karşılamak amacıyla önemli mesleki eğitim faaliyetleri yürütmüştür. Turizm Geliştirme ve Eğitim Vakfı (TUGEV) 1988-1999 yılları arasında önemli mesleki eğitim faaliyetleri düzenlemiştir. 1989 yılından beri kamu tarafından mesleki eğitime yönelik teşvikler neticesinde çok sayıda sertifika programı düzenlenmiştir (Kozak, A.Kozak ve Kozak, 2011:133-134). Günümüzde THY, TÜRSAB, Turist Rehberleri Birliği, bazı meslek kuruluşları ve sivil toplum örgütleri tarafından zaman zaman hizmet içi eğitim programları düzenlenmektedir.

Hizmet içi eğitimle; iş görenin bilgi, beceri ve tutumlarının olumlu olarak değiştirilmesi ve geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu eğitimin etkili olması için çalışanların motive edilmesi, aktif katılım sağlanması, yeni beceriler öğretilmesi ve geri bildirim sağlanması gerekir (Batman ve Şahin, 2002:446-447). Günümüzde özellikle marka olmuş otel işletmelerinin genel

tercihi; kendi örgüt kültürüne uygun olarak personelini yetiştirmektir. Bu amaçla, turizm işletmeleri personelini oryantasyon, seminer programları gibi eğitim programlarına tabi tutma yoluna gitmektedirler. Bu işletmeler personellerine çalıştıkları departmanlarla ilgili teknik bilgilerin yanı sıra işletme politikalarının tüm personelce uygulanmasını sağlayacak eğitim programları düzenleme yoluna gitmektedirler. Ayrıca işletmelerde çalışan bu personele yönelik eğitim faaliyetlerine Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü/Mesleki Eğitim Dairesi Başkanlığı tarafından desteklenen kurs programları uygulanmaktadır.

5.TURİZM EĞİTİMİ ALAN ÖĞRENCİLERİN TURİZM SEKTÖRÜNE BAKIŞ AÇILARI KONUSUNDA YAPILAN ÇALIŞMALAR VE SONUÇLARI

Turizm eğitimi alan öğrencilerin turizm sektörüne olan yakınlığı ve kariyer planlaması hakkında birçok çalışma yapılmıştır. Özellikle son 10 yılda çok sayıda akademisyen ve araştırmacının bu konu üzerinde çalıştıkları görülmektedir. Yapılan araştırmalarda öğrencilerin turizmde kariyer konusunda farklı görüşlerde oldukları görülmektedir. Kimileri geleceğini turizm sektöründe görmekteyken, kimileri ise turizm sektöründe kesinlikle çalışmayı düşünmediklerini ifade etmektedir. Yapılan bazı araştırmalar ve öne çıkan bulgular Tablo 6’da özet olarak yer almaktadır.

Tablo 6: Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Turizm Sektörüne Yönelik Tutumları Konusunda Yapılan Çalışmaların Özet Bulguları

Yazar	Başlıca Bulgular
Pavesic & Bryer (1990)’den aktaran Birdir (2002)	-Turizm okullarından mezun olan öğrencilerin 1/5’nin mezun olduktan sonraki yıl içinde, 1/3’ünün de takip eden 5 yıl içinde sektörü terk ettikleri sonucuna ulaşmıştır.
Getz (1994)	İskoçya’da yükseköğrenim seviyesinde turizm eğitimi alan öğrencilerin 1978 ile 1992 yılının karşılaştırıldığı araştırmada, -Öğrencilerin turizmde kariyer yapma algılarının/isteklerinin kötüye doğru gittiği ortaya konulmuştur.
Kuşlivan & Kuşlivan (2000)	Lisans eğitimi alan 397 turizm öğrencisi üzerinde yapılan araştırmada, -Öğrencilerin %57’sinin turizm sektörünün dezavantajlarının avantajlarından fazla olduğunu düşündüğü,

	<p>-1/3'ünün turizm sektöründe çalışmayı düşünmediği, -Öğrencilerin yalnızca yarısının (%50) geleceklelerini turizm sektöründe gördüğü sonucuna ulaşılmıştır.</p>
Kozak ve Kızıllırmak (2000)	<p>Ön lisans eğitimi alan öğrencilerin turizm sektörüne yönelik tutumları konulu araştırmalarında, -Öğrencilerin %63,3'ünün bu okulları üniversite tercihlerinde son sıralarda yazdıklarını, -Öğrencilerin turizm sektöründe çalışma konusunda genellikle olumsuz tutuma sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.</p>
Batman ve diğ. (2000)	<p>Ön lisans eğitimi alan öğrencilerin mesleğe ilişkin tutumları konulu araştırmalarında, -Öğrencilerin mesleğe yönelik tutumlarının çok olumlu olmadığı, -Öğrencilerin yeterince uygulamalı eğitim alamadıkları, bunun sonucu sektöre yabancılaştıkları -Öğrencilerin en fazla ön büro departmanında çalışmayı tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.</p>
Birdir (2002)	<p>Turizm sektöründe kesin olarak çalışmayı düşünmeyen, en az bir kez staj yapmış 24 tane 3. ve 4. sınıf turizm öğrencisi üzerinde yapılan araştırmada, Sektörü tercih etmeme nedenleri: -Ücretlerin düşük olması -İş güvencesi ve çalışma garantisinin olmaması -Dışsal faktörlere (terör, siyasi istikrar vb.) bağlı riskin yüksek olması -İleriki yaşantılarına uygun olmaması -Kişiyi prestij kazandırmamasıdır.</p>
Walmsley (2004)	<p>Turizm sektöründeki işlerin genellikle, - Düşük ücretli, fazla yetenek gerektirmeyen önemsiz ve basit işler olarak algılandığı, - Bu sektördeki işlerin sezonluk ve geçici olmasından dolayı kariyer düşünülmediği, -Genel olarak sektördeki işlerle ilgili olumsuz bir imajın olduğu tespit edilmiştir.</p>
Unur, Duman ve Tepeci (2004)	<p>Lisans öğrencilerine yönelik yaptıkları araştırmalarında, -Stajlarını yapan öğrencilerle yapmayan öğrencilerin kariyer beklentileri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı, -Staj yapmayan öğrencilerin, staj yapan öğrencilere oranla kısa sürede üst kariyer basamaklarına çıkacaklarına inandıkları, staj yaparak sektörü tanıdıkça bu düşüncelerinin değiştiği ortaya konulmuştur.</p>
Boella & Turner (2005)	<p>-Akşamları, hafta sonları ve tatillerde çalışma</p>

	zorunluluğunun turizm sektörünü itici hale getirdiği ve çalışanları sektörden soğutarak uzaklaştırdığı ve kariyer yapmalarını engellediği sonucuna ulaşmıştır.
Duman, Tepeci ve Unur (2006)	Mersin’de turizm eğitimi alan 365 yükseköğretim ve ortaöğretim öğrencisi üzerindeki çalışmalarında -Tüm öğrencilerin turizm sektöründe kariyer yapmak istedikleri ancak, sektördeki çalışma şartlarını olumsuz gördükleri, -Lise ve lisans öğrencilerinin, ön lisans öğrencilerine oranla kariyer olanakları açısından daha olumlu tavır içinde oldukları, -Öğrencilerin daha önceki dönemlerin aksine turizm eğitimi almaya istekli oldukları ve kariyer yapmaya sıcak baktıkları, -Turizmde kariyer yapmanın sosyal statüsünün düşük olmadığı yönünde görüş belirttikleri veya bu soru karşısında kararsız kaldıkları, -Sektörün olumsuz çalışma koşulları ve düşük ücret uygulamasının devam ettiği sonucuna ulaşmışlardır.
Roney & Öztin (2007)	Boğaziçi, Bilkent ve Anadolu Üniversitesi’ndeki 450 turizm öğrencisi üzerinde yaptıkları araştırmada, -Üniversite’ye ve bulunduğu şehre göre kariyer algılarının farklılık gösterdiğini, -Öğrencilerin %70,6’sının turizm sektöründe iyi paralar kazanılabileceğine, 2/3’ü turizm eğitiminin iyi bir kariyer tercihi olduğunu düşündüğünü, -Öğrencilerin %79,3’ünün turizm sektöründe çalışmanın aile yaşamını olumsuz etkileyeceğini düşündüğünü, -Öğrencilerin %49,2’sinin turizm sektörünün avantajlarının dezavantajlarından fazla, kalan %50,8’lik kısmının dezavantajlarının daha fazla olduğunu düşündüğünü tespit etmiştir.
Ehtiyar ve Engüren (2008)	Antalya’da turizm eğitimi alan 365 yükseköğretim ve ortaöğretim öğrencisi üzerindeki çalışmalarında -Turizm sektörünün kendine has sorunlarından ziyade, öğrencilerin geleceğe dair belirsizlikleri umutsuzluk ve kaygı düzeylerini artırmakta olduğu, -Okudukları bölümleri bilinçli ve isteyerek seçen öğrencilerin daha pozitif ve umutlu oldukları, kaygı düzeylerinin ise daha düşük olduğu ortaya konulmuştur.
Jiang & Tribe (2009)	Turizm sektöründeki işlerin öğrenciler tarafından, - Sektördeki işlerin kısa vadeli işler olduğu, gelecek için düşünülecek işler olmadığı, bundan dolayı kariyer yapmayı düşünmedikleri,

	<ul style="list-style-type: none">-Turizm sektöründe çalışmayı uzun süre düşünmedikleri, diğer sektörlerle geçmek için geçici olarak çalıştıkları,-Turizmde çalışanların sosyal saygınlığının, diğer sektör çalışanları kadar yüksek olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
Richardson (2009)	<p>Avustralya’da 379 turizm öğrencisi üzerinde yaptıkları araştırmada</p> <ul style="list-style-type: none">-Öğrencilerin turizm kariyerine karşı negatif tutumlarının olduğu,- Öğrencilerin genelinin turizmde kariyer yapmaya önem vermedikleri ve değer atfetmedikleri sonucuna varılmıştır.
Türkay ve Eryılmaz (2010)	<ul style="list-style-type: none">-Kariyer hareketliliğinin çalışma koşulları ve sektör yapısına bağlı olarak artış ve azalış göstermekle birlikte, bu artış ve azalışta çalışanın sahip olduğu kariyer değerlerinin önemli bir rolü olduğu,-Konaklama sektöründe, kariyer hareketliliğinin yoğun olduğu, aynı zamanda sektör dışına da önemli oranda hareket eğilimi olduğu bu hareketliliğin çalışanların sahip olduğu teknik yetkinlik ve otonomi/bağımsızlık ilgili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Baltacı ve diğ., (2012)	<p>Araştırma üç farklı üniversitede ön lisans, lisans ve yüksek lisans eğitimi gören 446 öğrenci üzerinde yapılmıştır</p> <ul style="list-style-type: none">-Öğrencilerin ¼’ünün bilerek ve isteyerek bölümlerini tercih ettikleri,-Okudukları bölümü bilerek tercih edenlerin gelecek kaygılarının daha düşük, memnuniyetlerinin daha fazla olduğu ve kariyer yapma konusunda istekli oldukları,-Erkek öğrencilerin gelecek kaygısının kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu,-27 yaş ve üstü olan öğrencilerin gelecek kaygılarının daha az, memnuniyetlerinin daha fazla olduğu,-3. ve 4. sınıf öğrencilerinin 1.ve 2.sınıf öğrencilerine oranla gelecek kaygılarının daha çok olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Kozak ve Dalkıran (2013)	<p>2901 tane mezun olan öğrenci üzerinde yapılan araştırmada,</p> <ul style="list-style-type: none">-Öğrencilerin kariyer planlarken geleneksel usulle cinsiyet temelli meslek seçtiği ve genellikle sektör dışındaki alanlarda çalışma eğiliminde olduğu,-Gelecek kaygısı nedeniyle maddi konuların kariyer geliştirme olanaklarının önünde yer aldığı, güvenilir/sürekli iş sahibi olmanın hedeflendiği,-Kadın öğrencilerin kariyer planlamasına daha fazla ilgi

	<p>gösterdikleri, -Yüksek lisans yapmak isteyen öğrencilerin yapmak istemeyen öğrencilere göre kariyerle ilgili konuları daha fazla önemsedikleri ortaya konulmuştur.</p>
Solmaz ve Erdoğan (2013)	<p>Ön lisans ve lisans öğrencilerinin turizm sektörüne olan bağlılık düzeyleri üzerinde yaptıkları araştırmada, -Turizm öğrencilerinin başlangıçta sektörü olumlu algıladıkları, bu durumun mezuniyet sonrası olumsuz yönelebildiği, -Öğrencilerin önemli bir kesiminin mezuniyetten sonra özel sektörde çalışmak istedikleri, -Öğrencilerin bireysel olarak çok istekli ve kararlı olmamalarına rağmen, turizm sektöründe kariyer yapabilecekleri, fakat sektörde çalışma ve turizm eğitimi alınması noktasında başkalarına tavsiyede bulunmayacaklarına, -Lisans öğrencileri ön lisans öğrencilerinden daha yüksek oranla geleceklerini turizm sektöründe gördükleri sonucuna ulaşılmıştır.</p>
Kurnaz, Kurnaz ve Kılıç (2013)	<p>Ön lisans açılış programında eğitim alanlar üzerindeki araştırmalarında, -Açılış mesleğinin tercih edilmesinde cinsiyetin ayırt edici bir değişken olduğu, erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla bu mesleğe daha olumlu baktıkları tespit edilmiş, -Öğrencilerin %55,6'sı açılış mesleğini yapmayı düşünmediklerini, %49,2'si açılışın kendilerine uygun bir meslek olmadığını ifade etmişlerdir.</p>
Yıldız (2013)	<p>492 lisans öğrencisinin turizm sektöründe çalışmaya yönelik bakış açıları konulu araştırmada, -Bölümlerini isteyerek tercih eden öğrencilerin gelecek kaygılarının daha az olduğu, -Diğer araştırmalardan farklı olarak öğrencilerin büyük çoğunluğunun sektörde çalışmak istedikleri, - Konaklama ve seyahat acentasında çalışmak isteyen öğrencilerin, turizm sektöründe çalışmak istemeyen öğrencilere göre gelecek kaygılarının daha az olduğu, -Staj yapan öğrencilerin yapmayanlara göre sektöre karşı daha olumsuz tutumlarının olduğu ortaya konulmuştur.</p>
Güzel ve diğ., (2014)	<p>Mersin, Çanakkale ve Kıbrıs'ta lisans eğitimi alan 3. ve 4. sınıf öğrencileri üzerinde yapılan araştırmada, - Üniversite'ye ve şehre göre kariyer algılarının farklılık gösterdiği -Öğrencilerde en yüksek kariyer algılamalarının</p>

	yurtdışında çalışma olanağı sağlaması ve yeni insanlarla tanışmadan kaynaklandığı, en düşük kariyer algılamalarının turizmin diğer işlerden daha az saygın olduğu, turizmin cinsiyet ayırımına yol açması, sosyal hayata zaman bırakmaması ve ekonomik gelirin az olması, bulguları elde edilmiştir.
--	--

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Nitelikli ve üstün özellikleri olan işgücünün diğer sektörlerde olduğu gibi turizm sektöründe de istihdam edilmesi hizmet kalitesinin yükselmesini, iş hacminin büyümesini, zaman, malzeme, işgücü ve para tasarrufu ile verimliliğin artmasını sağlamaktadır (Ehtiyar ve Engüren, 2008:174). Bu bilinçle Türkiye’de 1963 yılında uygulamaya konulan ilk beş yıllık kalkınma planından itibaren turizm işletmecilerinin ve turizm personelinin eğitimine yönelik bazı adımlar atılmaya başlanmıştır. Ancak asıl gelişmeler 1980’li yıllardan sonra yaşanmaya başlamış ve günümüzde de bu gelişmeler artarak devam etmektedir. Türkiye’de turizm eğitimi, Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı orta öğretim kurumları ve YÖK’e bağlı yükseköğretim kurumlarınca örgün eğitim olarak, Turizm Bakanlığı Turizm Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü, MEB Halk Eğitim Merkezleri, İŞKUR ve bazı meslek kuruluşlarınca yaygın eğitim olarak, TUGEV, THY ve bazı meslek kuruluşları tarafından mesleki eğitim adıyla verilmektedir. Yapılan bu eğitim programlarıyla turizm sektörünün alt, orta ve üst düzey personel ihtiyacının karşılanması ve halkta turizm bilincinin oluşturulması amaçlanmaktadır. Turizm eğitimlerinde bir taraftan sektöre yeni elemanlar yetiştirilirken, diğer taraftan da sektörde halen çalışanların gelişimine yönelik olarak da yaygın turizm eğitimi olarak hizmet içi eğitim verilmektedir. Bu faaliyetler sonucu turizm eğitim kurumlarının ve bu eğitim kurumlarında her düzeyde turizm eğitim alan öğrencilerin sayılarının yıllar itibarıyla hızla arttığı görülmektedir. Bu durum hiç şüphesiz sürekli büyüyen Türk turizmi için sevindirici bir gelişmedir. Çünkü artan eğitilmiş insan sayısı, turizm sektörü tarafından “kalifiye personel yetersizliği” şeklinde yapılan yakınmaları giderecek ya da en azından azaltacak bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Ancak yapılan araştırma sonuçlarından da görüldüğü gibi turizm eğitimi alan gençlerin önemli bir kısmı sektörde kariyer yapmaya olumsuz bakmaktadır. Bir başka deyişle net rakamlar olmamasına karşın, turizm mezunlarının önemli bir kısmının turizm sektöründe çalışmayı düşünmediği ve hatta çalışmadığı görülmektedir. Bu durum gerek sektörün gerekse eğitim kurumlarının üzerine gitmesi gereken önemli bir konudur. Çünkü, turizm

eğitimi alan genç insanların sektörde istihdam edilmemesi Türk turizminin gelişimi ve geleceği adına çok vahim bir durumdur. Bu durumun nedenleri yukarıda verilen çalışma sonuçlarından hareketle řu şekilde özetlenebilir;

*Turizm sektöründeki çalışma koşullarının genelde çok ağır ve olumsuz olması,

*Turizm sektöründe çalışmanın saygın olmaması,

* Ücretlerin yetersiz olması,

*Stajların çok ağır olması ve staj sonrasında öğrencilerin sektörden soğumaları,

*n lisans ve lisans eğitimi alan öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun niversite tercihlerinde turizm bölümünü son sıralarda veya bilinçsizce tercih etmeleri,

*Turizmin gelişmediği şehirlerde turizm eğitim kurumlarının açılması.

Serbest piyasa koşullarında bu nedenlerin hepsinin ortadan kaldırılmasını beklemek, önermek veya dilemek çok mantıklı görünmemekle beraber hiçbir şey yapılamaz da denilemez. Bu nedenle aşağıdaki genel öneriler turizm eğitimi alan gençlerin sektörde çalışma isteklerine olumlu katkı yapabilir.

*Turizm eğitimi ile ilgili plan ve politikalar turizm işletmeleriyle koordineli bir şekilde yürütülebilir,

*Okullarda verilen turizm eğitimi turizm sektörünün ihtiyaç ve beklentileri doğrultusunda uygun nitelikte düzenlenebilir,

*Mesleki eğitim veren kurumların fiziksel donanımları ve eğitim kalitesi yükseltilebilir,

*Kademeli turizm eğitimi verilebilir, yani orta ğretim seviyesinden yüksek ğretim sonuna kadar birbirini tamamlayan eğitim verilebilir, çünkü, Literatürde yüksek öğrenim gören ve farklı liselerden gelen turizm ğrencilerinin turizm sektörüne yakınlıkları üzerinde yapılan çalışmalarda, turizm meslek lisesi çıkışlı olan öğrencilerin düz lise öğrencilerine oranla mesleğe daha yakın oldukları görülmektedir (Baltacı ve diğ., 2012; Kurnaz, Kurnaz ve Kılıç, 2013). Bu sonuç kademeli turizm eğitiminin ne derece önemli ve gerekli olduğunu göstermektedir. Türkiye’de son yıllarda kademeli eğitimin devam ettirilebilmesi adına meslek lisesi mezunlarının sınavsız geçişle alanlarıyla ilgili ön lisans programlarına kayıt yapabilmek hakkı bulunmaktadır. Ancak sınırlı kontenjandan dolayı kademeli eğitimin tamamen uygulanabildiği söylenemez,

*Ulusal ve bölgesel sektör kuruluşları tarafından turizm işletmelerindeki çalışma koşulları, ücretler, terfi olanaklarının turizm eğitimi almış kişiler için iyileştirilmesinin işletmelere sağlayacağı faydalar konusunda araştırmalar yaptırılabilir ve bu sonuçlar işletmelerle paylaşılabilir,

*Turizm işletmelerinde çalışan stajyer öğrencilerin turizm sektöründen soğumamaları ve meslek sevgisinin sağlanabilmesi için değişik oryantasyon programları uygulanabilir.

Sonuç olarak, Türkiye’de kalifiye turizm personeli açığının kapatılması için yapılan tüm masraflar ve çabalara rağmen, eğitim kurumlarından mezun olanların büyük bir bölümü başka sektörlerde çalışmaktadır. Bu durum sınırlı olan ekonomik kaynaklardan yeterince yararlanamama anlamına gelmektedir. Bir mesleği yapmayacak insanlara o mesleğin eğitiminin verilmesi ülke kaynaklarının heba edilmesi anlamına geleceğinden yukarıdaki önerilerin uygulanması bu durumun düzeltilmesine katkı sağlayabilir. Yani, öneriler doğrultusunda hareket edilmesiyle turizm eğitimi alan öğrencilerin önemli bir kesiminin turizm sektörüne daha yakın olabilecekleri ve gelecek kariyerlerini turizm sektöründe arayabilecekleri düşünülmektedir.

Her ne kadar turizm eğitimi alan öğrencilerin sektöre bakış açılarını öğrenmeye dönük çok sayıda çalışma yapılmışsa da bu çalışmalar öğrencileri ve sektörü değerlendirmek için yeterli veri ortaya koymamaktadır. Çünkü, yukarıda sonuçları özetlenen çalışmaların çok büyük çoğunluğu eğitim alan öğrencilerle yapılmıştır. Benzer çalışmaların sektörde çalışan eğitilmiş personelle de yapılması gerekmektedir. Sektörde çalışan ve turizm eğitimi almış öğrencilerin işlerinden duydukları memnuniyet ile eğitim almamış personelin memnuniyetlerini nedenleriyle birlikte ortaya koyan çalışmalar yapılmalı ve bu çalışmaların sonuçları öğrenciler üzerinde yapılan çalışma sonuçlarıyla karşılaştırılmalıdır. Ayrıca, sektörde çalışanların ne kadarının farklı eğitim alanlarından turizm sektörüne kaydıkları ve kaymanın nedenlerinin de araştırılması turizm sektöründeki cazibe unsurlarının ortaya çıkarılmasına katkıda bulunabilir. Mezunların ne kadarının turizm sektöründe ne kadarının farklı sektörlerde çalıştıklarını ortaya çıkaracak geniş çaplı ve uzun dönemli araştırmalar yapılmalıdır. Böylelikle daha sağlıklı verilerle eğitim politikalarına katkıda bulunulabilir. Ayrıca Turizm eğitimi alan ve geleceğini turizm sektöründe görmeyen öğrencilerin geleceğini hangi sektörlerde gördüğü ve farklı sektörlerde çalışanların o sektörleri neden seçtiklerine yönelik araştırmalar da yapılmalıdır. Belki de öğrencilerin bakış açılarını doğru değerlendirebilmek için araştırılması gereken alanlardan bir tanesi turizm eğitimi alan gençlerin kişiliklerinin turizme yatkın olup olmadığının ortaya konulmasıdır. Böyle bir araştırmanın sonuçlarıyla turizm alanını bilinçli ve isteyerek seçenlerle bilinçsizce ve istemeyerek seçenlerin sektöre ve sektördeki kariyer olanaklarına bakış açıları daha sağlıklı karşılaştırılıp değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

- Aymankuy, Y. ve Aymankuy, Ş. (2013). Turizm İşletmeciliği Eğitimi Alan Öğrencilerin Turizm Sektöründeki İstihdamla İlgili Görüşleri ve Sektördeki Kariyer Beklentileri (Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Örneği), *Akademik Bakış Dergisi*, 35, 1-21.
- Baltacı, F., Üngüren, E., Avsallı, H. ve Demirel, O. N. (2012). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Eğitim Memnuniyetlerinin ve Geleceğe Yönelik Bakış Açılarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma, *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 4(1), 17-25.
- Batman, O., Zengin, B., Yıldırğan, R. ve Bayraktar, L. (2000). Ön lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Mesleğe İlişkin Tutumları ve Sakarya Üniversitesi Örneği, 24-26 Kasım 2000, *Hafta Sonu Seminerleri VII*, Şubat 2001 Nevşehir, 218-239.
- Batman, O. ve Şahin, N. (2002). Otel işletmelerinde Hizmet içi Eğitim Uygulamalarına Yönelik Bir Araştırma (Kapadokya Örneği), *Turizm Eğitimi Konferans-Workshop*, 11-13 Aralık Ankara, 445-452.
- Birdir, K. (2002). Turizm ve Otel İşletmeciliği Eğitimi Alan Lisans Öğrencilerinin Turizm Endüstrisinde Çalışmayı Tercih Etmemelerinin Nedenleri: Bir Nominal Grup Araştırması Tekniği, *Turizm Eğitimi Konferans-Workshop*, 11-13 Aralık Ankara, 495-511.
- Boelle, M. & Turner, S.G.(2005). *Human Resource Management in the Hospitality Industry A Introductory Guide*, Bodmin-Great Britian: Elsevier Butterworth-Heinemann.
- Boylu, Y. (2007). Turizm Eğitimi Almış Yeni Mezunların Oryantasyon Programlarına Yönelik Tutumlarındaki Değişimler, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(22), 259-269.
- Boylu, Y. ve Arslan, E. (2013). Türkiye’de Turizm Eğitiminde Son Rakamsal Gelişmeler, 14. *Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı*, 05-08 Aralık 2013 Kayseri, 539-556.
- Duman, T., Tepeci, M. ve Unur, K. (2006). Mersin’de Lisans, Ön lisans ve Lise Düzeyinde Turizm Eğitimi Almakta Olan Öğrencilerin Sektörün Çalışma Koşullarını Algılamaları ve Sektörde Çalışma İsteklerinin Karşılaştırmalı Analizi, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 17(1), 51-69.
- Getz, D. (1994). Students Work Experiences, Perceptions and Attitudes Towards Careers in Hospitality and Tourism: A Longitudinal Case Study in Spey Valley, Scotland, *International Journal of Hospitality Management*, 13(1), 25-37.

- Güzel, T., Akdağ, G., Güler, O. ve Şener, S. (2014). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Turizmde Kariyer Algılamaları: Çanakkale, Mersin ve Kıbrıs'ta Bir Araştırma, 18 Nisan 2014, 3. *Doğu Akdeniz Sempozyumu* Mersin, 176-187.
- Ehtiyar, R. ve Üngören, E. (2008). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Umutsuzluk ve Kaygı Seviyeleri İle Eğitime Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(4), 159-181.
- Gökdeniz, A. ve Çeken, A. (2002). Turizm Eğitimi ve Sektörel İşbirliği Çerçevesinde Sorunlar ve Çözüm Önerileri, 24-26 Kasım 2000, *Hafta Sonu Seminerleri VII*, Şubat 2001 Nevşehir, 129-139.
- Hitchcock, K.R. (1997). *Culturel Economic and Enviromental Impacts of Tourism*, Tourism and Culture, State Universty of NY Press.
- Jiang, B. & Tribe, J. (2009). Tourism Jobs-Short Lived Professions: Student Attitude Towards Tourism Careers in China, *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 8(1), 4-19.
- Kozak, M.A. ve Kızılırmak, İ. (2000). Meslek Yüksekokulu Turizm ve Otelcilik Programları Öğrencilerinin Turizm Sektörüne Yönelik Tutumları, 24-26 Kasım 2000, *Hafta Sonu Seminerleri VII*, Şubat 2001 Nevşehir, 05-217.
- Kozak, M.A. (2009). Akademik Turizm Eğitimi Üzerine Durum Analizi, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22, 1-20.
- Kozak, M.A. ve Dalkıran, T. (2013). Mezun Öğrencilerin Kariyer Algılamaları: Anadolu Üniversitesi Örneği, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 41-52.
- Kozak, N., Kozak, M.A. ve Kozak, M. (2011). *Genel Turizm İlkeler-Kavramalar*, Gözden Geçirilmiş 11. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Kurnaz, A., Kurnaz, H.A. ve Kılıç, B. (2013). Lisans Düzeyinde Eğitim Alan Aşçılık Programı Öğrencilerinin Mesleki Tutumlarının Belirlenmesi, *14. Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı*, 05-08 Aralık 2013 Kayseri, 574-594.
- Kuşlivan, S. & Kuşlivan, Z. (2000). Perceptions and Attitudes of Undergraduate Tourism Students Towards Working in The Tourism Industry in Turkey, *Tourism Management*, 21(3), 251-269.
- Küçükaltan, D. ve Boyacıoğlu, E.Z. (2002). Yaygın Eğitim Politikaları Işığında Yerel Halkın Turizm Bilincinin Geliştirilmesini Önemi: Edirne İlinde Bir Uygulama, Turizm Eğitimi Konferans-Workshop, 11-13 Aralık Ankara, 289-300.

- Mısırlı, İ. (2002). Turizm Sektöründe Meslek Standartları ve Mesleki Belgelendirme Sistemi (Sertifikasyon), *Anatolia Turizm Araştırma Dergisi*, 13(1), 39-55.
- Olçay, A. (2008). Türk Turizminde Eğitimin Önemi, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (2), 383-390.
- Örücü, E. (2002). Otel İşletmelerinde Yöneticilerin Hizmet içi Eğitime Bakış Açıları (Marmaris Örneği), *Turizm Eğitimi Konferans- Workshop*, 11-13 Aralık Ankara, 427-443.
- Palmer, M. & Winters, K.T.(1993). *İnsan Kaynakları*, Çeviren: Doğan Şahiner, Kişisel Gelişim ve Yönetim Dizisi, Rota Yayıncılık, İstanbul.
- Richardson, S. (2009). Undergraduates' Perceptions of Tourism and Hospitality as a Career Choice, *International Journal of Hospitality Management*, 28(3), 382-388.
- Roney, S.A., Öztin, P. (2007). Career Perceptions of Undergraduate Tourism Students in Turkey, *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, 6(1), 4-17.
- Solmaz, S.A. ve Erdoğan, Ç. (2013). Turizm Eğitimi Alan Lisans ve Ön lisans Öğrencilerinin Turizm Endüstrisine Bağlılık Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma, *14. Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı*, 05-08 Aralık 2013 Kayseri, 557-573.
- Şener, B. (2001). *Modern Otel İşletmelerinde Yönetim ve Organizasyon*, Geliştirilmiş 3. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Türkay, O. ve Eryılmaz, B. (2010). Kariyer Değerleri ve Kariyer Yolu Tercihleri İlişkisi: Türk Turizm Sektöründen Örnekler, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (İLKE)*, 24, 179-199.
- Unur, K., Duman, T. ve Tepeci, M. (2004). Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrenciler Sektörde Kariyer Yapmaya Nasıl Bakıyor?, *Balıkesir Üniversitesi 1.Ulusal Turizm Kongresi*, 15-16 Nisan Balıkesir, 390-414.
- UNWTO Annual Report, 2012.
- Ünlüöner, K. ve Boylu, Y. (2005). Türkiye'de Yüksek Öğretim Düzeyinde Turizm Eğitimindeki Gelişmelerin Değerlendirilmesi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(12), 11-32.
- Walker, J.W. (1992). *Human Resource Strategy*, Mc Graw-Hill Inc. Press.
- Walmsley, A. (2004). Assessing Staff Turnover: A View from the English Riviera, *International Journal of Tourism Research*, 6, 275-287.
- Yıldız, S.B. (2013). Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Sektörde Çalışmaya Yönelik Bakış Açıları, *14. Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı*, 05-08 Aralık 2013 Kayseri, 595-614.

İnternet Kaynakçası

- <http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR,13202/yaygin-mesleki-turizm-egitimi-faaliyetleri.html> Erişim Tarihi: 07.05.2014.
- <http://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2014/OSYS/osys-ek/t-3a-baski15092014.pdf> Erişim Tarihi:10.12.2014.
- <http://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2014/OSYS/Tercih/2014OSYSKO NTKILAVUZU 14072014.pdf> Erişim Tarihi:10.12.2014.
- <http://www.osym.gov.tr/belge/1-19213/2012-2013-ogretim-yili-yuksekgretim-istatistikleri.html> Erişim Tarihi: 16.07.2014.
- http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/10/08/974486/dosyalar/2013_04/12102621_anadoluotelcilikveturizmmeslekliseleriasl.pdf Erişim Tarihi:07.05.2014.
- <http://mtegm.meb.gov.tr/TR/Okullar.asp?PAGE=Liste> Erişim Tarihi: 06.05.2014.
- <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.aspx?MevzuatKod=1.5.2547&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=> Erişim Tarihi: 27.05.2014.
- <http://www.osym.gov.tr/belge/1-19213/2012-2013-ogretim-yili-yuksekgretim-istikleri.html> Erişim Tarihi: 14.05.2014.
- <http://www.wttc.org/activities/environment/human-resources/> Erişim Tarihi:13.05.2014.
- <http://yukseklisans.com.tr/Y/search=public&university=Sosyal+Bilimler&program> Erişim Tarihi:17.07.2014.
- <http://yukseklisans.com.tr/doktora.php> Erişim Tarihi:17.07.2014.